

КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО, КРИМІНОЛОГІЯ

УДК 343.85

І. М. Довбань
кандидат юридичних наук

ДОРЕВОЛЮЦІЙНИЙ ПЕРІОД КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИНАМ,
ЩО ВЧИНЯЮТЬСЯ ДЕРЖАВНИМИ СЛУЖБОВЦЯМИ

Постановка проблеми. Підставою застосування історико-правового методу під час дослідження системи запобігання злочинам, що вчиняються державними службовцями, є його гносеологічний потенціал, котрий, за справедливим судженням сучасного українського вченого-правника М. С. Кельмана, реалізується за допомогою сукупності прийомів вивчення права з огляду на його історичну еволюцію [1, с. 329]. За таких обставин використання цього методу в контексті кола наших наукових інтересів актуалізується науковою необхідністю з'ясування генезису інституту державної служби в механізмі (апараті) держави, її антикриміногенного й іншого соціально корисного потенціалу, виникнення криміногенних (переважно корупціогенних, корисливих тощо) ризиків під час виконання відповідними особами функцій держави, еволюції кримінальної відповідальності державних службовців і системи кримінологічних заходів запобігання злочинам, що ними вчиняються, тощо.

У межах цієї публікації, зважаючи на вимоги щодо її обсягу, шляхом використання історико-правового методу нами буде здійснено історико-правовий аналіз та з'ясовано особливості дореволюційного періоду кримінально-правової протидії злочинам, що вчиняються державними службовцями.

Стан наукового дослідження. Теоретико-методологічну основу відповідного історичного пошуку склали наукові погляди вчених на проблематику дослідження генезису того чи іншого соціально-правового феномену, яким виступає злочинність державних службовців. Зокрема, це наукові доробки українських учених-криміналістів та кримінологів П. П. Андрушка, Л. В. Багрій-Шахматова, В. С. Батиргарєєвої, І. Г. Богатирьова, М. Г. Вербеньського, П. А. Вороб'я, В. О. Глушкова, В. В. Голіни, Б. М. Головкина, В. К. Грищука, І. М. Даньшина, С. Ф. Денисова, Т. А. Денисової, О. М. Джужі, В. М. Дрьоміна, О. О. Дудорова, В. П. Ємельянова, А. П. Закалюка, А. Ф. Зелінського, О. Г. Кальмана, В. В. Коваленка, О. Г. Колба, М. І. Колоса, І. М. Копотуна, О. М. Костенка, І. П. Лановенка, О. М. Литвака, О. М. Литвинова, О. А. Мартиненка, П. П. Ма-

тишевського, М. І. Мельника, В. А. Мисливого, П. П. Михайленка, А. А. Музики, В. І. Осадчого, А. В. Савченка, В. В. Сташиса, В. Я. Тація, В. О. Тулякова, П. Л. Фріса, М. І. Хавронюка, В. І. Шакуна, Н. М. Ярмиш, С. С. Яценка та ін., а також ряду зарубіжних дослідників у галузі кримінального права та кримінології, а саме: О. Я. Асніса, А. Г. Безверхова, Б. В. Волженкіна, А. І. Долгової, С. В. Ізосімова, І. І. Карпеця, В. М. Кудрявцева, В. В. Лунєєва, В. К. Максимова, М. В. Ремізова, О. В. Старкова, О. В. Тарасової, А. В. Шнітенкова, І. М. Юзефовича та ін.

Метою статті є історико-правовий аналіз та з'ясування особливостей дореволюційного періоду кримінально-правової протидії злочинам, що вчиняються державними службовцями.

Виклад основного матеріалу. Історичними межами цього періоду є час від утворення на теренах сучасної України першого централізованого державного утворення – Київської Русі (IX ст.) і до 1917 р. На первісних його етапах боротьба з різними формами корупції незмінно носила подвійний характер – з одного боку, влада намагалася заборонити незаконне збагачення чиновників, вводила законодавчі заходи боротьби з проявами корупції, а з іншого боку, впродовж, наприклад, тривалого часу в Київській Русі існував інститут «годування» (рос. «кормления») – направлення князем своїх воєвод, намісників у провінцію без грошової винагороди, з тим щоб вони «годувалися» (утримувалися) населенням відповідної території. Зазначений інститут у зв'язку з тривалістю існування міцно увійшов до національного менталітету як елемент культури управління, плоди якого ми пожинаємо дотепер.

Поліваріативність корупційних проявів і відповідно злочинності державних чиновників на більш пізніх етапах становлення і розвитку держави і права в різних суспільно-політичних формаціях, прослідковується і в теоріях виникнення й походження держави. Справа в тому, що будь-яка теорія ставила у своє обґрунтування підкорення волі одних суб'єктів – іншим.

За наведених соціально-правових чинників цілком закономірним видається те, що «<...> з

моменту створення держави корупція була «невід'ємним супутником» суспільства. З розвитком суспільства еволюції зазнавало і ставлення людства до цього явища – від звичайної норми у первісному суспільстві стосовно подарунків жрецю чи вождю до ліберальної ідеології нового часу XVIII століття, яка базувалася на ідеї «суспільного договору» – піддані сплачують податки державі в обмін на те, що вона розумно видає закони і суворо слідкує за їх дотриманням всіма без винятку членами суспільства» [2].

У контексті історико-правового аналізу з предмету наукового пошуку звертає на себе увагу та обставина, що правові пам'ятки XIX ст. передбачають і формування централізованої системи кримінально-правової протидії досліджуваному суспільно небезпечному явищу. Це не означає, що до цього часу посадова злочинність не отримувала державно-правового осуду, проте така реакція більшою мірою випливала із велінь правлячого монарха. Тому, як зазначають історики в галузі права, кожен царський указ щодо несумлінних чиновників передбачав у собі загрозу великою опалю, жорстоким покаранням, страшним і вічним розоренням [3, с. 178].

До речі, проведений М. С. Пузирьовим порівняльно-історичний аналіз дав поіменованому досліднику можливість установити, що в XIX ст. Російська імперія випереджала окремі розвинені європейські держави у сфері кримінально-правового нормотворення. Досить нагадати, що на теренах Російської імперії (в тому числі на частині українських земель) з 15 серпня 1845 р. діяло Уложення про покарання кримінальні та виправні [4]. Заразом спроба видання Кримінального кодексу для Англії виявилася в той час безрезультатною: складений у 1877 р. відомим юристом Дж. Стіфеном за дорученням лорда-канцлера і генерального атторнея проєкт не став предметом розгляду в парламенті [5, с. 18]. Хоча, звісно, давалася ознака приналежності Російської імперії до романо-германської правової сім'ї, для якої домінантним джерелом права визнавався закон, у тому числі кодифікований нормативно-правовий акт, яким і було згадане Уложення 1845 р. [6, с. 88].

Проводячи аналіз норм Уложення про покарання кримінальні та виправні 1845 р. щодо кримінально-правової охорони та протидії злочинним діянням з боку державних службовців, констатуємо, що в цьому правовому акті XIX ст. службові злочини були систематизовані, що свідчить про розвиток кримінально-правової доктрини й галузевого нормотворення та юридичної техніки.

Так, система службових злочинів містилася в розділі V «Про злочини та проступки по службі державній та громадській», який, у свою чергу, був диференційований на глави, а ті своєю чер-

гою – на відділення, котрі містили статті. Відтак, система розділу V «Про злочини та проступки по службі державній та громадській» мала такий вигляд: глава I «Про невиконання указів, розпоряджень та законних по службі вимог» (ст. 358–366); глава II «Про перевищення влади та протизаконну її бездіяльність» (ст. 367–379); глава III «Про протизаконні вчинки посадових осіб при зберіганні та управлінні ввіреном їм по службі майном» (ст. 380–389); глава IV «Про підроблення по службі» (ст. 390–393); глава V «Про неправосуддя» (ст. 394–400); глава VI «Про хабарництво та лихварство» (ст. 401–413); глава VII «Про порушення встановлених при вступі в посаду й залишенні її правил» (ст. 414–418); глава VIII «Про порушення порядку при прийнятті на службу, призначенні на посади та при звільненні з них» (ст. 419–422); глава IX «Про злочини та проступки у відносинах між начальниками і підлеглими» (відділення I «Про порушення обов'язку підлеглих» (ст. 423–428); відділення II «Про порушення порядку у відношенні до підлеглих» (ст. 429–434); відділення III «Про слабкий за підлеглими нагляд» (ст. 435–440)); глава X «Про повільність, недбалість та недотримання встановленого порядку при виконанні обов'язків за посадою» (ст. 441–455); глава XI «Про злочини та проступки чиновників по деяким особливим родам служби» (відділення I «Про злочини та проступки чиновників при слідстві й суді» (ст. 456–464); відділення II «Про злочини та проступки чиновників у справах межових» (ст. 465–474); відділення III «Про злочини та проступки чиновників поліції» (ст. 475–488); відділення IV «Про злочини та проступки чиновників кріпацьких справ та нотаріусів» (ст. 489–498); відділення V «Про злочини та проступки скарбників і взагалі чиновників, яким ввірено зберігання грошових сум» (ст. 499–513); відділення VI «Про протизаконні вчинки чиновників при укладенні підрядів і поставок, прийманні речей, що постачаються до скарбниці, та проведенні публічного продажу» (ст. 514–533)) [4].

Така архітектоніка аналізованого загальноімперського кодифікованого акта дала підстави професору М. С. Таганцеву говорити про поділ службових злочинів на одинадцять видів (родів).

Проведений аналіз норм розділу V «Про злочини та проступки по службі державній та громадській» Уложення про покарання кримінальні та виправні 1845 р. за такими елементами, як об'єкт і суб'єкт злочину, засвідчує, що всю систему злочинів та проступків по службі державній та громадській (які для лаконічності викладу матеріалу можна об'єднати уніфікованим поняттям – «службові кримінальні правопорушення») можна було умовно диференціювати на два блоки: 1) загальний (до якого входили кримінальні правопорушення, передбачені главами I–X); 2) особливий

(спеціальний), що містив кримінальні правопорушення, передбачені главою XI.

Характерною рисою першої групи кримінальних правопорушень було те, що вони могли бути вчинені посадовими особами будь-якого роду державної або громадської служби і відрізнялися лише за об'єктивними ознаками. Друга група кримінальних правопорушень стосувалася не будь-яких загальних порушень посадовими особами обов'язків по службі, а поширювалася на особливі види служби й посади службовців.

Можемо припустити, що саме шляхом такого прийому юридичної техніки законодавець хотів засвідчити напрями кримінально-правової протидії правопорушенням, ураховуючи диференціацію державної і громадської служби, посади відповідних службовців, а також особливості механізму їх вчинення (зважаючи на специфіку суспільних відносин у відповідній сфері).

Наступним кроком законодавчої влади у сфері правової регламентації кримінальної відповідальності за службові злочини стало прийняття Кримінального уложення 1903 р. [7], що, на думку творців, мало замінити існуючі нормативно-правові акти у кримінально-правовій сфері того часу (Уложення про покарання кримінальні та виправні 1845 р. та Статут про покарання, що накладаються мировими суддями 1864 р. [8]). Кримінальне уложення 1903 р. передбачало кримінальну відповідальність за вчинення державними службовцями низки злочинних діянь, що містилися у главі двадцять першій «Про підроблення» (ст. 437–452) та главі тридцять сьомій «Про злочинні діяння по службі державній та громадській» (ст. 636–687) [7].

Як можна констатувати на підставі порівняльного історико-правового аналізу норм Уложення про покарання кримінальні та виправні 1845 р. та Кримінального уложення 1903 р. у контексті предмета нашого дослідження, перший акт передбачав більшу диференціацію підстав кримінальної відповідальності за службові кримінальні правопорушення, зважаючи на такі елементи складу, як об'єкт і суб'єкт, а також більш системно підходив до групування складів відповідних кримінальних правопорушень у межах однієї структурної одиниці (єдиному розділі Уложення 1845 р. порівняно з різними главами Уложення 1903 р.) закону про кримінальну відповідальність.

Варто звернути увагу, що на кінець розвитку загальноімперського кримінального законодавства службові проступки посідали чільне місце у сформованій тогочасними вченими класифікаційній групі злочинних діянь, суть і характер кримінальної загрози яких визначалися не юридичним інтересом, на який посягав винний, а способом посягання. На думку вчених, ці злочини однаково небезпечні або можуть бути небезпечні

як для певної особи, так і для суспільства і держави [9, с. 9–11]. Таким чином, як відмічалось у тодішній кримінально-правовій доктрині, наприкінці XIX ст. у науці кримінального права набуло розвитку розроблення оптимальної системи класифікації злочинних діянь. Зокрема, професор М. С. Таганцев зазначав, що в цей час було зроблено значне оновлення кримінального судочинства, а це в свою чергу тягло за собою необхідність доволі важливих змін у визначенні та класифікації злочинів [10, с. 9].

Дореволюційний період кримінально-правової протидії злочинам, що вчиняються державними службовцями, мав певні особливості, окремі з яких на рівні науково-практичних рекомендацій можуть бути сприйняті сучасним вітчизняним законодавцем у контексті посилення кримінальної відповідальності в тих випадках, коли Особлива частина не передбачає державного службовця (у випадку збігу його статусу із кримінально-правовим поняттям службової особи) як спеціального суб'єкта злочину. Тому в контексті порівняльно-історичного аналізу доречно звернути увагу на ту обставину, що дореволюційне кримінальне законодавство не завжди визнавало службовим злочином вчинення будь-якого суспільно небезпечного діяння службовою особою, яка перебувала на службі. У тих випадках, коли в діях відповідного суб'єкта не було спеціального складу злочину, кримінальна відповідальність наставала як за загальний злочин, проте з посиленням міри покарання, оскільки визнавалося, що особа, крім вчинення цього злочину, порушувала також і свої службові обов'язки.

Зазначимо, що за чинним законодавством України про кримінальну відповідальність окрім вчинення службових та корупційних злочинів для державних службовців не передбачено випадків посилення покарання, що не завжди утримує таких посадових осіб від протиправних діянь, вчинення яких у подальшому може мати різні рівні прояву такого критерію криміногенного ризику, як «репутаційні втрати органу влади», а саме: втрата репутації серед працівників органу влади (низький рівень), втрата репутації серед сторін безпосередніх контактів (середній рівень), втрата репутації серед широких верств населення (високий рівень). Зазначені рівні залежать від ступеня суспільного резонансу того чи іншого злочину, вчиненого державним службовцем.

Зважаючи на вищевикладені обставини, з метою запобігання вчиненню державними службовцями злочинів, пропонуємо ч. 1 ст. 67 КК України доповнити новим пунктом, закріпивши таку обставину, яка обтяжує покарання, як «вчинення злочину державним службовцем».

Щодо процесуальних аспектів притягнення посадових осіб державної служби до криміналь-

ної відповідальності, як напряду забезпечення принципу невідворотності, то вони регламентувалися розділом третім «Про судочинство за посадовими злочинами» книги третьої «Виключення із загального порядку кримінального судочинства» Статуту кримінального судочинства 1864 р. [11]. При цьому аналіз відповідних норм зазначеного Статуту 1864 р. свідчить, що для притягнення посадових осіб до кримінальної відповідальності в особливому порядку, передбаченому розділом третім «Про судочинство за посадовими злочинами», судам необхідно було враховувати не лише становище особи як посадової, а й характер вчиненого діяння, тобто в сукупності суб'єктивні та об'єктивні ознаки. Тобто один лише факт вчинення посадовою особою державної служби злочину, котрий жодним чином не посягав на суспільні відносини щодо охорони інтересів такої служби, не міг спричинити особливого порядку кримінального судочинства. І навпаки, службовим злочином вважалося суспільно небезпечне діяння, вчинене посадовою особою державної або громадської служби, яке впливало з самих умов такої служби і виявлялося в порушенні тих обов'язків, які покладені на особу відповідною службою.

Висновки. Зважаючи на вищевикладені судження й нормативні положення, можемо констатувати, що дореволюційне законодавство не лише визначало поняття службового злочину, службової особи (якими, на підставі статуту про цивільну службу, положень про різного роду урядові або громадські установи, визнавалися тільки ті представники влади та посадові особи, діяльність яких відносилася до галузі охорони державного порядку й управління), а й усвідомлювало підвищену суспільну небезпечність аналізованих правопорушень, котра полягала в тому, що в діяннях винуваної особи в цих випадках, окрім порушення прав приватних осіб, проти яких відповідний злочин було спрямовано, мало місце також порушення службових обов'язків або зловживання довірою, яку мала викликати будь-яка службова особа.

Література

1. Кельман М. С. Юридична наука: проблеми методології: монографія. Тернопіль: ТзОВ «Терно-граф», 2011. 492 с.
2. Участь України в міжнародному співробітництві у сфері запобігання та протидії корупції: лист Міністерства юстиції України від 22.06.2011 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0042323-11>.
3. Ширяев В. Н. Взятничество и лихоительство в связи с общим учением о должностных преступлениях: уголовно-юридическое исследование. Ярославль: Тип. Губ. правл., 1916. 570 с.
4. Высочайше утвержденное Уложение о наказаниях уголовных и исправительных от 15 авг. 1845 г. Полное собрание законов Российской империи / Собрание (1825–1881). Т. 20 (1845). Ч. 1. Закон № 19283. С. 598–1010. URL: http://www.nlr.ru/e-res/law_r/search.php.

5. Бурдо Е. П. Наказание по общему праву Англии, Уэльса и США (сравнительно-правовое исследование): дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Казань, 2007. 207 с.

6. Пузырьов М. С. Порівняльний аналіз виконання покарання у виді позбавлення волі на певний строк в Україні та зарубіжних країнах: монографія. Київ: ВД «Дакор», 2018. 514 с.

7. Высочайше утвержденное Уголовное Уложение от 22 марта 1903 г. // Полное собрание законов Российской империи / Собрание (1881–1913). Т. 23 (1903). Ч. 1. Закон № 22704. С. 175–274. URL: http://www.nlr.ru/e-res/law_r/search.php.

8. Высочайше утвержденный Устав о наказаниях, налагаемых мировыми Судьями от 20 нояб. 1864 г. // Полное собрание законов Российской империи / Собрание (1825–1881). Т. 39 (1864). Ч. 2. Закон № 41478. С. 401–418. URL: http://www.nlr.ru/e-res/law_r/search.php.

9. Материалы для пересмотра нашего уголовного законодательства. Т. V. Системы распределения преступных деяний. Санкт-Петербург, 1882. 28 с.

10. Таганцев Н. С. Уголовное уложение. Санкт-Петербург, 1911. 628 с.

11. Устав уголовного судопроизводства от 20 ноября 1864 г. URL: <https://constitution.garant.ru/history/act1600-1918/3137/>.

Анотація

Довбань І. М. Дореволюційний період кримінально-правової протидії злочинам, що вчиняються державними службовцями. – Стаття.

У статті наведено історико-правовий аналіз та з'ясовано особливості дореволюційного періоду кримінально-правової протидії злочинам, що вчиняються державними службовцями.

Історичними межами цього періоду є час від утворення на теренах сучасної України першого централізованого державного утворення – Київської Русі (IX ст.) і до 1917 р. На первісних його етапах боротьба з різними формами корупції незмінно носила подвійний характер – з одного боку, влада намагалася заборонити незаконне збагачення чиновників, вводила законодавчі заходи боротьби з проявами корупції, а з іншого боку, впродовж, наприклад, тривалого часу в Київській Русі існував інститут «годування» – направлення князем своїх воевод, намісників у провінцію без грошової винагороди, з тим щоб вони «годувалися» (утримувалися) населенням відповідної території. Зазначений інститут у зв'язку з тривалістю існування міцно увійшов до національного менталітету як елемент культури управління, плоди якого ми пожинаємо дотепер.

Основними джерелами кримінально-правової протидії злочинам, що вчиняються державними службовцями, протягом XIX – початку XX ст. були Уложення про покарання кримінальні та виправні 1845 р. та Кримінальне уложення 1903 р.

Констатовано, що дореволюційне законодавство не лише визначало поняття службового злочину, службової особи (якими, на підставі статуту про цивільну службу, положень про різного роду урядові або громадські установи, визнавалися тільки ті представники влади та посадові особи, діяльність яких відносилася до галузі охорони державного порядку й управління), а й усвідомлювало підвищену суспільну небезпечність аналізованих правопорушень, котра полягала в тому, що в діяннях винуваної особи в цих випадках, окрім порушення прав приватних осіб, проти яких відповідний злочин було спрямовано, мало місце також порушен-

ня службових обов'язків або зловживання довірою, яку мала викликати будь-яка службова особа.

Зважаючи на позитивний історичний досвід, з метою запобігання вчиненню державними службовцями злочинів, запропоновано частину 1 статті 67 Кримінального кодексу України доповнити новим пунктом, закріпивши таку обставину, яка обтяжує покарання, як «вчинення злочину державним службовцем».

Ключові слова: державна служба, державний службовець, дореволюційний період, кримінально-правова протидія злочинам.

Аннотация

Довбань І. М. Дореволюційний період уголовно-правового протидії злочинам, совершаемым государственными служащими. – Стаття.

В статті приведено історико-правовий аналіз і в'ячено особливості дореволюційного періоду уголовно-правового протидії злочинам, совершаемым государственными служащими.

Історичними межами цього періоду являється час від формування на території сучасної України першого централізованого державного уряду – Київської Русі (IX в.) і до 1917 р. На першочасних етапах боротьба з різними формами корупції незмінно носила подвійний характер – з однієї сторони, влада намагалася заборонити незаконне збагачення чиновників, вводила законодавчі заходи боротьби з проявленнями корупції, а з іншої сторони, в процесі, наприклад, тривалого часу в Київській Русі існував інститут «кормлення» – направлення князем своїх воевод, намісників в провінцію без грошового винагородження, з тим щоб вони «кормились» (содержались) населенням відповідної території. Згаданий інститут в зв'язі з тривалістю існування міцно увійшов в національний менталітет як елемент культури управління, плоди якого ми пожинемо до сих пор.

Основними джерелами уголовно-правового протидії злочинам, совершаемым государственными служащими, в процесі XIX – початку XX в. були Уложения о наказаниях уголовных и исправительных 1845 і Уголовное уложение 1903

Констатовано, що дореволюційне законодавство не тільки визначало поняття посадової злочинності, посадової особи (якими, на основі закону о гражданской службе, положений о разного рода правительственные или общественные учреждения, признавались только те представители власти и должностные лица, деятельность которых относилась к области охраны государственного порядка и управления), но і розуміло підвищену громадську небезпечність розглянутих правопорушень, яка заключалась в тому, що в діях винного особи в цих випадках, крім порушення прав окремих осіб, в стосунку яких відповідне злочинство було направлено, було місце також порушення службових обов'язків або зловживання довірою, яке мала викликати будь-яка службова особа.

Учитывая положительный исторический опыт, с целью предупреждения совершения государственных служащими преступлений, предложено часть 1 статьи 67 Уголовного кодекса Украины дополнить новым пунктом, закрепив такую обстоятельство, отягчающее наказание, как «совершение преступления государственным служащим».

Ключевые слова: государственная служба, государственный служащий, дореволюционный период, уголовно-правовое протидії злочинам.

Summary

Dobban I. M. Pre-revolutionary period of criminal-legal counteraction to crimes committing by public servants. – Article.

The article presents a historical and legal analysis and clarifies the peculiarities for pre-revolutionary period of criminal-legal counteraction to crimes committing by public servants.

The historical boundaries of this period are the time from the formation on the territory of modern Ukraine the first centralized state – Kyiv Rus (IX century) and until 1917. In its initial stages, the fight against various forms of corruption has always been twofold – on the one hand, the authorities tried to ban illegal enrichment of officials, introduced legislative measures to combat corruption, and on the other hand, for example, for a long time in Kyiv Rus there was an institution of “feeding” – sending by a prince of his governors in the province without reward, so that they are “fed” (kept) by the population of the territory. Due to its longevity, this institution has become firmly entrenched in the national mentality as an element of the culture of governance, the fruits of which we still reap.

The main sources of criminal-legal counteraction to crimes committing by public servants during the XIX – early XX centuries were the Criminal and Correctional Penal Code of 1845 and the Criminal Code of 1903.

It was stated that pre-revolutionary legislation not only defined the concept of official crime, official (which, on the basis of the statute of civil service, provisions on various governmental or communal institutions, recognized only those government officials and officials whose activities were related to public order and management), but was aware of the increased public danger of the analyzed offenses, which consisted in the fact that the actions of a guilty person in these cases, in addition to violating the rights of individuals against whom the crime was directed, there was also a breach of duty or abuse the trust that any official should have evoked.

Taking into account a positive historical experience, in order to prevent the commission of crimes by public servants, it is proposed to add the Part 1 of Article 67 of the Criminal Code of Ukraine with a new paragraph, enshrining such an aggravating circumstance as “commission of a crime by a public servant”.

Key words: public service, public servant, pre-revolutionary period, criminal-legal counteraction to crimes.